

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ВИКЛАДАННЯ ОРТОПЕДИЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ В ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ

Доц. Л. О. Іваніщенко

Харківська медична академія післядипломної освіти

Традиційний (пасивний) спосіб читання лекцій свідчить про непристосованість освіти до вимог часу. Для співпраці з іншими людьми необхідно вміти аналізувати, розв'язувати проблеми, використовувати набуті знання, необхідні навички роботи в групі. Лекції із застосуванням інтерактивних методів навчання виробляють у слухачів активність та співпрацю. Такі заняття є ефективними лише в разі планування роботи з групою, залучення слухачів до активної діяльності. Вони дають змогу наблизити процес навчання до конкретного досвіду чи технології. Показане впровадження у викладання ортопедичної стоматології сучасних форм навчання. Описано проведення лекції «прес-конференції» для обміну знань під час вивчення сучасних комп'ютерних технологій виготовлення незнімних зубних протезів в ортопедичній стоматології. Така форма навчання сприяє інтерактивному спілкуванню (діалог, полілог) та збільшенню рівня засвоєння знань слухачами.

Ключові слова: лекція «прес-конференція», методи навчання, інтерактивне спілкування (діалог, полілог), фліп-гарт.

СОВРЕМЕННЫЙ ВЗГЛЯД НА ПРЕПОДАВАНИЕ ОРТОПЕДИЧЕСКОЙ СТОМАТОЛОГИИ В ПОСЛЕДИПЛОМНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Доц. Л. А. Іваніщенко

Традиционный (пассивный) способ чтения лекций свидетельствует о непригодности образования к требованиям времени. Для сотрудничества с другими людьми необходимо уметь анализировать, решать проблемы, использовать приобретенные знания, необходимые навыки работы в группе. Лекции с применением интерактивных методов учебы вырабатывают у слушателей активность и сотрудничество. Такие занятия являются эффективными только при планировании работы с группой, привлечении слушателей к активной деятельности. Они дают возможность приблизить процесс к конкретному опыту или технологии. Показано внедрение в преподавание ортопедической стоматологии современных форм обучения. Описано проведение лекции «пресс-конференции» для обмена знаниями при изучении современных компьютерных технологий изготовления несъемных зубных протезов в ортопедической стоматологии. Эта форма обучения способствует интерактивному общению (диалог, полилог) и повышению уровня усвоения знаний слушателями.

Ключевые слова: лекция «пресс-конференция», методы обучения, интерактивное общение (диалог, полилог), флип-гарт.

MODERN VIEW OF ORTHOPAEDIC STOMATOLOGY TEACHING IN POSTGRADUATE EDUCATION

L. O. Ivanischenko

The traditional (passive) method of reading of lectures testifies to maladjustment of education to the requirements of time. For a collaboration with other people it is necessary to be able to analyse, to work out problems, use the purchased knowledges, necessary skills of work in a group. Lectures with application of interactive methods of studies produce activity and collaboration for listeners. Such employments are effective only at planning of work with a group, bringing in of listeners to active activity. They enable to approach the process of studies. We taught of the shows the introduction of in prosthetic dentistry modern forms of education. We described of the lecture «press conference» knowledge sharing coverage of modern komputer technologes manufacturing of fixed dental prostheses in orthopedic dentistry. Learned this form of promotes interactive communication (dialogue, polilog) and maked of the high level of assimilation of knowledge.

Keywords: lecture «press conference», teaching methods, interactive communication (dialogue, polilog), flip-gart.

Сучасний етап розвитку суспільства та медицини є періодом росту обсягу науково-практичної інформації. Новий рівень

діагностичного та лікувального обладнання, нові технології потребують від викладачів післядипломної освіти підготовки високо-

якісного спеціаліста, який має постійно перебувати в процесі пізнання, формувати в нього осмислений інтерес до вивчення своєї спеціальності.

Національна доктрина розвитку освіти України спрямовує увагу на те, що «державна політика стосовно безперервної освіти проводиться відповідно до світових тенденцій розвитку освіти протягом життя, соціально-економічних, технологічних та соціокультурних змін» [7]. Основними поняттями педагогіки є виховання, навчання, розвиток і освіта. Самоосвіта, самовиховання, перевиховання, превентивне виховання — не основні, але теж вельми важливі поняття педагогіки [1, 2]. Післядипломна професійна освіта лікарів має принципове значення у підвищенні їх професійної компетентності.

Мета роботи — розкриття сучасного погляду активізації навчання слухачів у процесі вдосконалення професійного рівня фахівців у викладанні ортопедичної стоматології.

Національна доктрина освіти у XXI ст. зазначає: «Головна мета української системи освіти — створити умови для розвитку й самореалізації кожної особистості як громадянина України...» Педагогічні технології подання інновації — одна із домінуючих тенденцій розвитку людства. «Педагогічна інноватика — вчення про створення, оцінювання, освоєння і використання педагогічних новацій». Педагогіка інноваційних педагогічних технологій — молода наука. В Україні розвиток педагогічної інноватики пов'язаний із масовим громадсько-педагогічним рухом, зумовленим суперечностями між суспільними потребами щодо розвитку та функціонування навчально-виховних закладів і реальним буттям навчально-виховної справи. Ці технології є специфічними й досить складними, потребують особливих знань, навичок і здібностей. Технології педагогічної інновації у системі освіти засвідчують якісно новий етап взаємодії та розвитку педагогічної творчості та процесів застосування її результатів. Інноваційні педагогічні технології охоплюють такі теоретичні блоки понять і принципів: створення нового в системі

освіти й педагогічної науки; сприйняття нового соціально-педагогічним співтовариством; застосування педагогічних новацій, а також систему рекомендацій для теоретиків і практиків щодо пізнання інноваційних освітніх процесів та керування ними. Зазначені технології поєднують створення, освоєння та застосування педагогічних нововведень, які можуть значно прискорити процеси оновлення системи освіти загалом [8]. «Післядипломна освіта — спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення й оновлення її професійних знань, умінь і навичок або отримання іншої спеціальності на основі здобутого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня та практичного досвіду» [8].

Активізація пізнавальної діяльності, формування та розвиток самостійності й творчості тих, хто навчається, була й залишається одним з актуальних завдань педагогічної науки [6, 9]. Активними методами навчання є такі, під час яких викладач і слухачі взаємодіють один з одним, а ті, хто навчаються, не пасивні об'єкти, а активні учасники процесу. За пасивних методів основною дійовою особою й менеджером заняття є педагог. Методи навчання за активізацією навчання: неімітаційні та імітаційні. До неімітаційних належать: проблемні лекції, лабораторна і практична робота, тематичні диспути та семінари, курсові чи випускні роботи, виробнича практика, групова консультація, науково-дослідна робота, олімпіада й науково-практична конференція, використання навчальних, контрольних машин і програм. До імітаційних: 1) неігрові: імітаційні вправи, індивідуальний тренажер, аналіз конкретних ситуацій; 2) ігрові: ділові та рольові ігри (проведення різних ігор, ігрове проектування й ін.). Імітаційні методи активного навчання — способи та прийоми проведення занять, у яких навчально-пізнавальна діяльність побудована на імітації професійної діяльності [1, 2, 3]. Існує також поняття інтерактивного навчання як способу пізнання між усіма учасниками освітнього процесу: спільне вирішення проблем, обмін інформацією,

моделювання ситуації, оцінка дії колег тощо. Його можна розцінювати як досконалішу форму активного навчання, але вважати його таким, що цілковито відповідає активному навчанню, недоцільно, оскільки під час інтерактивного співробітництва відбувається ширша взаємодія між учасниками процесу (не лише слухач — викладач, а й між слухачами) [3]. Тепер знання індивідуума є малоприсадибними, якщо він не вміє працювати в колективі. Зараз необхідно вміти інтегруватися в суспільстві, враховувати свої та сусідні позиції, реагувати на зміни як ззовні, так і всередині групи [5].

Інтерактивне навчання — це навчання, яке базується на взаємодії. В освітньому процесі взаємодія здійснюється через педагогічне спілкування (діалог, полілог). Так, діалог як міжсуб'єктна взаємодія наближує учасників до самовизначення, особистісного розвитку. М. В. Кларін зазначає, що важливим моментом такого навчання є наявність реального, професійного, життєвого контексту. Тобто не спеціально сконструйовані навчальні завдання, а реальні виробничі проекти [4]. Педагогічне спілкування — діалог або полілог, на полімодульних рівнях (викладач—слухач, слухач—навколишній світ). Через діалог відбувається вплив на людську свідомість. Люди завжди шукали шляхи до успіху й створили спеціальні технології, щоб краще усвідомити внутрішній світ, навчитися керувати своїми бажаннями, діями, досягнути успіху в професії та житті. В основу педагогічних методів (пізнавальних, інформаційних, регулятивних, мотиваційних) покладено принцип активності. Проявами фізичної активності можуть бути: зміна робочого місця, виконання певної маніпуляції тощо. Соціальна активність відбувається під час відповідей на запитання чи їх постановки. Пізнавальна активність може бути пошуком шляхів розв'язання якогось завдання чи розкриття власних професійних знахідок. Діалог — це взаємодія учасників навчання з метою обміну матеріальними або духовними цінностями, він є одним із інформаційних пізнавальних методів навчання. Інформаційні методи навчання — це способи

діалогічної взаємодії учасників навчання з метою обміну матеріальними або духовними цінностями.

Пізнавальними є інтерактивні методи педагогічного навчання — це способи пізнавальної взаємодії (діалогу) учасників із метою отримання нових знань, їх систематизації, творчого вдосконалення професійних умінь і навичок. Мотиваційні інтерактивні методи педагогічного навчання — це способи діалогічної взаємодії учасників навчального процесу, за допомогою яких кожен визначає власну позицію у ставленні до діяльності групи, окремих учасників, викладача, самого себе. Регулятивні інтерактивні методи педагогічного навчання — це способи, завдяки яким устанавлюються та приймаються певні правила діалогічної взаємодії учасників навчання [3].

Під час навчання дорослих в організації освітнього процесу в Україні переважає лекторій. Лекція (лат. *lectio* — читання) — основна ланка дидактичного циклу навчання. Але на лекційних заняттях підмінюється навчальна активність слухачів активністю викладачів. Це заважає формуванню установки тих, хто навчається, на пошукову активність, самоосвіту й самовдосконалення, інтелектуальну та творчу самостійність як основні психологічні механізми отримання людиною цілісної культури й компетентності. Використання активних методів навчання дає змогу змінити характер лекційних занять. Для цього можна активувати лекцію дискусією, поставити питання та відповіді на них як під час лекції, так і після неї. Розуміння лекції перетворюється на мову та спосіб розуміння слухачів. Активність в інтерактивному навчанні має йти далі: усі інтерактивні методи повинні допомагати здобуванню навичок для самостійного розв'язання проблем, глибокому засвоєнню знань, набуттю вмінь та розумінню власної думки [10]. Лекція — найпоширеніший пасивний метод навчання, який широко використовується під час навчання дорослих людей, які мають чіткі цілі вивчити предмет. На лекції відбувається системне послідовне подання викладачем навчального матеріалу. Традиційно

слухачі пасивно слухають, зрідка записують, якщо викладач погодиться, ставлять питання. Активним є тільки лектор. Між учасниками навчального процесу часто немає жодної інтеракції. Разом із тим лекція є тим методом, який застосовується найчастіше, зовсім уникнути її не вдасться. Тому слід подбати про те, щоб вона якнайбільше спонукала до активності, потребувала уваги, щоб залучений був не лише слух, а й очі тих, хто навчається. Актуальною завжди буде лекція з питань нових матеріалів чи технологій, які ще не увійшли до підручників. Для активізації післядипломного навчання й урізноманітнення пізнавального характеру використовують методи педагогічних технологій, які поділяються на неімітаційні й імітаційні [1]. До перших належать засоби активізації пізнавальної діяльності тих, хто навчається на лекційних заняттях, а до других — здійснення й ініціювання навчально-пізнавальної діяльності дорослих шляхом імітації умінь та навичок, достатніх для їх фахової (спеціалізованої) діяльності.

Використання інтерактивних методів навчання дорослих для активізації післядипломного навчання й урізноманітнення пізнавального процесу є важливим питанням післядипломної освіти. Такі методи поліпшують психолого-педагогічний клімат та висвітлюють системну цілісність життя. Наближення української освіти до міжнародних стандартів, таких, як інформатизація (перехід на цифрове забезпечення усіх носіїв інформації) та проникнення всесвітньої павутини Internet до кожної оселі (можливість отримувати інформацію як для навчання, так і для спілкування, як професійно, так і пацієнтів із лікарем чи між собою, щодо якості надання послуг чи лікування). Такі нові умови стосунків у сучасному суспільстві сприяють більшій прозорості як у професійній діяльності, так і в особистому житті всіх членів суспільства та потребують підвищення освітнього рівня.

Ми пропонуємо використовувати інтерактивні педагогічні компоненти для активації лекцій. Це може бути лекція «прес-конференція» у таких варіантах:

- викладач відповідає на запитання попередньо підготовленої аудиторії;
- на запитання відповідає група викладачів чи запрошених фахівців;
- на запитання відповідає група попередньо підготовлених слухачів.

Ми обрали свій варіант лекції «прес-конференції». Структура лекції була побудована таким чином:

1. Вступ (тема, мета, завдання лекції та її план). Мотивація слухачів.
2. Огляд літератури для вивчення теми.
3. Актуалізація базових знань слухачів.
4. Виклад плану та змісту лекції.
5. Надання слова для короткого повідомлення слухачеві, який працює у приватній установі з цифровими технологіями (він був попереджений напередодні, як і всі слухачі, яким було поставлене завдання підготувати питання на вказану тему (вони виступали як журналісти)).
6. Запитання та відповіді (як до викладача, так і до співдоповідача).
7. Висновки та рекомендації щодо самостійної роботи.

Для проведення лекції «прес-конференції» на передатестаційному циклі нами була обрана тема «Вініри. Загальна характеристика, показання та протипоказання до використання. Клініко-лабораторні етапи виготовлення керамічних та композитних вінірів». Мета нашої лекції — підготувати стоматологів-ортопедів до атестації на певну кваліфікаційну категорію. Завдання лекції — формування знань і орієнтовної основи діяльності для подальшого засвоєння слухачами навчального матеріалу [6]. Як відомо, лекція має такі фази: початок сприйняття (4–5 хв), фаза оптимальної активності сприйняття (20–30 хв), фаза зусиль (10–15 хв), фаза стомлення — завершальні хвилини. Було надано план лекції (вступ, основна частина (з відеофрагментом), прес-конференція, запитання, висновки). Надано список літератури на цю тему. Проведено актуалізацію базових знань за допомогою нових термінів теми, розвішаних на аркушах на стіні (фліп-гартів). Основний зміст лекції стисло наводимо.

Наближення ортопедичної стоматології чи іншого розділу стоматології до міжнародного рівня має певну проблему — такої спеціальності в переліку спеціальностей країн, які не є вихідцями із ЄСР, не існує. У більшості країн лікар, який лікує зуби та хвороби порожнини рота, називається дантистом. Це ускладнює процес працевлаштування спеціалістам нашої школи стоматологічного напрямку за кордоном — як громадянам України, так і іноземцям, котрі навчаються в нашій країні. Їм доводиться підтверджувати свою кваліфікацію у своїх країнах та складати іспити з окремих предметів, яких немає в програмі наших навчальних закладів. Це також ускладнює роботу викладачів. Було б доцільним наблизити програми викладання стоматологічних спеціальностей до викладання за кордоном як у вищій, так і в післядипломній освіті. Ортопедична стоматологія містить такі розділи: зубне протезування, щелепно-лицева ортопедія, ортодонція. У зубному протезуванні важливим є матеріалознавство, під час викладання якого виникають певні складнощі, оскільки назви вітчизняних матеріалів, що використовують як основні чи допоміжні, мають розбіжності з закордонними матеріалами. Тому необхідно викладати цей підрозділ відповідно до класифікації матеріалів міжнародної системи ISO. З'явилися нові терміни, такі як вініри, ультраніри, люмініри, компоніри, керамічний ламінат, що складні для сприйняття. Даю визначення таких конструкцій для якіснішого засвоєння матеріалу на цю тему. Такі конструкції можуть виготовлятися за цифровими технологіями. Це є новим етапом у ортопедичній стоматології. Такі технології сприяють оптимізації роботи лікаря, підвищують її ефективність, скорочують час лікування пацієнта та забезпечують комфортність. З'явилися комп'ютерні системи CEREC, The Pured system, The Minnesota system, Cao-Cam system Sopher Bioconcept (Швейцарія, Франція, США). Наводжу переваги комп'ютерної технології, до яких належать: висока точність виготовлення, відсутність

процедури зняття відбитків, і це дає змогу не використовувати традиційні відбиткові матеріали. Послідовно пояснюю суть технології. Відсутність традиційного лабораторного етапу компенсується комп'ютером та складними механізмами з програмним забезпеченням. Це створює можливість отримати складну зуботехнічну конструкцію. Комп'ютерна технологія допомагає отримати «оптичний відбиток» — відображення протезного ложа у 3D-проекції, за допомогою внутрішньоротової мікротелекамери та спеціального порошка. Отриманий знімок обробляється комп'ютером та моделюється віртуальна модель протеза, яка потім виточується на фрезерному станку з програмним управлінням. Отриману конструкцію лікар припасовує в роті пацієнта й фіксує за технологією. Демонструю короткий уривок роботи системи CEREC на відео. Таких систем немає в комунальних закладах охорони здоров'я. Відео демонструє основні моменти технології. Але є певні тонкощі, які відомі лише тим, хто працює на такому обладнанні. Тому виникає необхідність співпраці з лікарями-курсантами, які мають навички роботи з цими технологіями, для ознайомлення з такою технологією з «перших вуст».

Для цього було використано лекцію «прес-конференцію». Для проведення такої лекції напередодні було попереджено курсанта, що працює в приватній структурі з технологією CEREC, підготувати коротке повідомлення. Решта слухачів отримали завдання підготувати питання на задану тему. Курсант зробив невелику доповідь на 7 хв, де висвітлив окремі моменти роботи з такими технологіями. Продемонстрував фотографії виготовлених робіт. На всі запитання було отримано відповіді. Фаза зусиль була замінена на додаткову фазу активного сприйняття інформації. Відбулася бурлива дискусія між слухачами. Це є показником того, що традиційна для лекцій кінцева фаза стомлення була замінена активним спілкуванням. Усе свідчить про активну участь слухачів у навчальному процесі. Слухачі зазначили, що наведена лекція допомогла їм сформуванню знання з цієї тематики.

ВИСНОВКИ

Пасивність традиційного способу лекцій свідчить про непристосованість освіти до вимог часу. Щоб співпрацювати з іншими людьми, необхідно вміти аналізувати, розв'язувати проблеми, використовувати набуті знання, необхідні навички роботи в групі. Лекції із застосуванням інтерактивних методів навчання виробляють

у слухачів активність та співпрацю. Такі заняття є ефективними та *перспективними* в разі планування роботи з групою, залучення слухачів до активної діяльності. Вони дають змогу наблизити процес навчання до конкретного досвіду чи технології. Усе це підвищує рівень засвоєння знань, створює атмосферу довіри та мотивує слухачів до активної діяльності під час занять.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інноваційні технології навчання в системі підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців / під заг. ред. В. Г. Логвінова та С. К. Хаджираєвої. — Одеса : ОРІДУ УАДУ, 2002. — 253 с.
2. Інтерактивні методи навчання: навчальний посібник / за заг. ред. П. Шевчука, П. Фенриха. — Щецін : WSAP, 2005. — 170 с.
3. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід роботи / О. Пометун, Л. Пироженко. — Київ : А. П. Н., 2002. — 136 с.
4. *Кларин М. В.* Инновационное образование: дидактический анализ / М. В. Кларин // Педагогика. — 2014. — № 6. — С. 32–39.
5. *Кузьмінський А. І.* Теоретико-методологічні засади післядипломної педагогічної освіти в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / А. І. Кузьмінський. — Київ, 2003. — 42 с.
6. *Максимюк С. П.* Педагогіка : навчальний посібник / С. П. Максимюк. — Київ : Кондор, 2005. — 667 с.
7. Національна доктрина розвитку освіти : Указ Президента України від 17.10.2002 р. № 347/2002 [Електронний ресурс] // Офіційний вісник України. — 2002. — № 16. — С. 11. — Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/151.html>.
8. Про вищу освіту : Закон України // Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 37–38. — Ст. 2004.
9. *Смолкин А. М.* Методы активного обучения : научно-методическое пособие / А. М. Смолкин — М. : Высшая школа, 1991. — 176 с.
10. *Софій Н. З.* Про сто і один метод активного навчання / Н. З. Софій, В. У. Кузьменко. — Київ : Крок за кроком, 2003. — 116 с.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ХМАПО ПЛАТНИХ ЦИКЛІВ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ Й УДОСКОНАЛЕННЯ ЛІКАРІВ НА 2018 РІК

КАФЕДРА ОФТАЛЬМОЛОГІЇ

Зав. кафедри проф. Дьомін Ю. А.

тел. 700-54-64

Офтальмологія. Випуск 2018 р.	03.09–31.12
Нейроофтальмологія (для офтальмологів)	26.03–25.04
Офтальмологія (для лікарів, які атестуються на II, I, вищу категорії)	16.10–14.11